

Lausunto

26.07.2024

Asia: VN/29108/2023

Lausuntopyyntö pakoterikodirektiivin täytäntöönpanoa koskevasta työryhmämietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Juristiliitto – Juristförbundet (rek. Suomen Lakimiesliitto – Finlands Juristförbund ry) kiittää oikeusministeriötä lausuntopyynnöstä pakoterikodirektiivin täytäntöönpanoa koskevasta työryhmämietinnöstä ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Juristiliitto pitää ehdotuksen keskeisiä linjauksia direktiivin (EU) 2024/1226 mukaisten rajoittavien toimenpiteiden, eli pakotteiden, rikkomista koskevien rikosten määrittelystä ja niistä säädettävistä seuraamuksista kriminaalipoliittisesti perusteltuina ja kannatettavina.

Työryhmämietinnön ehdotuksen keskeinen osa on uusien pakoterikostunnusmerkistöjen säätäminen. Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvien rikosten säännöksiä on ehdotettu muutettavaksi siten, että pakotteiden rikkominen olisi rangaistavaa nykyistä säännöstelyrikosta kattavimmilla ja yksityiskohtaisemmilla rangaistussäännöksenä. Juristiliitto pitää yleisesti erittäin kannatettavana sitä, että jo tässä vaiheessa lainsäätämistä nostetaan esille selkeitä viittausketjuja aineelliseen lainsäädäntöön. Lisäksi Juristiliitto kannattaa lainvalmistelussa rikoslain ennakoitavuutta parantavia toimenpiteitä, varsinkin monimutkaiseen muuhun aineelliseen lainsäädäntöön liittyvissä rikoksissa. Esimerkiksi mietinnön sivuilla 51–52 todetaan, että esityksessä ehdotetaan pakoterikoksia koskevien rangaistussäännösten osalta nykyiseen säännöstelyrikossäännökseen verrattuna yksilöidympää rangaistavan menettelyn luonnehdintaa. Tämä korostaa olennaisella tavalla perustuslakivaliokunnan aiemmin asettamia vaatimuksia blankorangaistusvaatimuksista ja rangaistavan menettelyn asiallisesta luonnehdinnasta.

Mietinnön sivulla 53 kuitenkin todetaan, ettei valmistelijoiden mukaan näytä mahdolliselta kirjoittaa rangaistussäännöksiä täysin mietinnössä täsmennettyjä tavoitteita täyttäen siten, että ne kattaisivat varmuudella kaiken sen mahdollisen, mitä pakotelainsäädännössä määritellään kielletyksi tai

toimintavelvoitteen vastaiseksi tai voidaan tulevaisuudessa tällaiseksi määrätä. Juristiliitto kuitenkin toteaa, että olisi erittäin tärkeää, että säädös kirjoitettaisiin sillä tarkkuudella, että sillä kyettäisiin reagoimaan mahdollisimman hyvin mahdollisiin uusiin tai uudenmuotoisiin pakotteisiin.

Juristiliitto kannattaa sitä, että yrityksen rangaistavuus säädettäisiin direktiivin velvoitetta laajemmin kaikkien tekotapojen osalta. Nyt esillä olevien rikosten luonteen vuoksi on tärkeää, että kaikki tekemuodot ovat rangaistavia, vaikka teko olisikin jäänyt yritykseksi. Tämä osoittaa selkeän linjan siitä, että Suomi noudattaa EU:n laajuista pakotesääntelyä täysimääräisesti ja yksiselitteisesti. Juristiliitto myös pitää perusteltuna sitä, ettei yritystä voida pitää juurikaan vähemmän moitittavana kuin varsinaista tekoa, eikä yrityksenä tuomittavaan rikokseen sovellettaisi alennettua rangaistusasteikkoa. Juristiliitto pitää tätä johdonmukaisena rikoslain 46 luvun ja nyt käsillä olevan esityksen tavoitteiden kanssa.

Törkeän pakoterikoksen tunnusmerkistön osalta Juristiliitto toteaa, että törkeä tekemuoto on esityksessä perusteltu ja sen kvalifiointiperusteet ovat hyvät. Käytännössä nyt esitetty on linjassa säädöksen tarkoituksen kanssa. Tuottamuksellinen tekemuoto on myös perustellusti kannatettava. Juristiliitto haluaa kuitenkin huomauttaa, että törkeän huolimattomuuden arviointi vastaavissa rikoksissa on aiemmin osoittautunut haastavaksi. Tällaisesta esimerkkinä voidaan nostaa esimerkiksi tuottamuksellinen rahanpesu. Lisäksi Juristiliitto pitää hyvänä säädöstä pakoterikkomuksesta. Jatkovalmistelussa on kuitenkin olennaista huomioida, ettei näiden tekemuotojen kriminalisointien välille jää aukkoja.

Juristiliitto pitää tarpeellisena sivulla 56 olevaa poikkeamista kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta. Koska pakoterikoksina rangaistavat teot ovat luonteeltaan kansainvälisiä, voidaan tätä pitää perusteltuna ratkaisuna. Nykyisessä, uudehkossa geopoliittisessa ympäristössä poikkeamista voidaan pitää jopa pakollisena.

Luonnollisten henkilöiden osalta Juristiliitto katsoo rangaistusten olevan linjassa yleisen tason kanssa ja muutoinkin perusteltuja. Vaikka törkeän tekemuodon 5 vuoden maksimirangaistus ei ole linjassa muutoin Suomen rikoslain sääntelyn kanssa, on se kuitenkin mietinnössä todetusti ja muutoinkin kriminaalipoliittisesti perusteltu rajan tullessa suoraan direktiivistä.

Oikeushenkilön rangaistusvastuun osalta Juristiliitto ei kuitenkaan pidä mietinnössä esitettyä ongelmattomana. Kuten mietinnön sivulla 58 on perusteltu direktiiviin vedoten, on rangaistuksesta syytä säätää rikoslaisissa oikeushenkilön osalta. Ongelmalliseksi Juristiliitto katsoo sen, että direktiivin perusteella tehtyihin kriminalisointeihin joudutaan soveltamaan tyystin toisenlaista rangaistusasteikkoa kuin muihin rikoksiin. Nyt esitettyä uutta rangaistusasteikkoa on pidettävä erittäin merkittävänä muutoksena vallitsevaan oikeustilaan. Kuitenkin mietinnössä on todettu sivulla 59, ei tässä aikataulussa ole mahdollista toteuttaa rikoslain 9 luvun kokonaisuudistusta. Juristiliitto kannattaa nyt ehdotettua väliaikaista säätämistä sekä tulevaisuuden panostuksia RL 9 luvun uudistamiseen, jotta se olisi tulevaisuudessa linjassa EU-oikeuden kanssa. Juristiliitto toteaa, että

työtyhmämietinnössä esitetyn kaltaisia väliaikaisia ratkaisuja tulisi pyrkiä välttämään erityisesti rikoslain yhteydessä. Paras ratkaisu olisi aloittaa rikoslain 9 luvun uudistaminen yhteisösakon määrää koskevista pykälistä. Tämän jälkeen oikeushenkilön rangaistusvastuun vastuuperusteet (ts. laajempi kokonaisuudistus) voitaisiin tehdä myöhemmin omana kokonaisuutenaan.

Tuomitsemisajankohdan Juristiliitto katsoo olevan rangaistuksen mittaamisessa linjassa muun ehdotetun kanssa. Lisäksi Juristiliitto pitää hyvänä, että liikevaihdon käsitteen moninaisuus on huomioitu mietinnössä ja pitää selkeimpänä, että tehdyt valinnat huomioitaisiin jatkossa käsitteen määrittelyn osalta mahdollisessa tulevassa RL 9 luvun kokonaisuudistuksessa.

Juristiliitto kannattaa myös mietinnön sivulla 61 esitettyä koskien pakkokeinolain muutoksia. On tärkeää, että kaikki tarvittavat pakkokeinot ovat käytettävissä törkeää pakoterikosta koskevissa rikostutkinnoissa. Muutoin tutkinta saattaisi vaikeutua perusteettomasti.

Tuomainen Jenni
Juristiliitto - Juristförbundet (rek. Suomen Lakimiesliitto - Finlands
Juristförbund ry)